

VATANPARVARLIK RUHIYATI VA YOSHLARNING HUQUQIY MAS'ULIYATI

Jurakulova Dildora Ziyadullayevna

Nizomiy nomidagi O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

“Psixologiya” kafedrasi dotsenti, PhD.

Eshonqulova Dinora Baxriddinovna

Nizomiy nomidagi O'zbekiston milliy pedagogika universiteti talabasi

Annotatsiya: Maqola yoshlar o'rtasida vatanparvarlik ruhiyatini shakllantirish va ularning huquqiy mas'uliyatini tushuntirish masalalariga bag'ishlangan. Vatanparvarlikni rivojlantirish yoshlarni ijtimoiy hayotga faol jalb qilish va qonuniy mas'uliyatni anglashga yordam beradi. Maqolada yoshlarning huquqiy madaniyati va vatanparvarlik ruhiyati o'rtasidagi bog'liqlik tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: vatanparvarlik, ruhiyat, yoshlar, huquqiy mas'uliyat, ijtimoiy faoliyat, huquqiy madaniyat, javobgarlik, milliy qadriyatlar, qonuniylik, tarbiya

Аннотация: Статья посвящена формированию патриотического духа среди молодежи и объяснению их правовой ответственности. Развитие патриотизма помогает вовлечь молодежь в общественную жизнь и понять юридическую ответственность. В статье анализируется связь между правовой культурой молодежи и патриотическим воспитанием.

Ключевые слова: патриотизм, дух, молодежь, правовая ответственность, социальная активность, правовая культура, ответственность, национальные ценности, законность, воспитание

Abstract: The article is devoted to fostering patriotism among youth and explaining their legal responsibility. Developing patriotism helps engage young people in social life and understand legal accountability. The article analyzes the relationship between youth legal culture and the spirit of patriotism.

Keywords: patriotism, spirit, youth, legal responsibility, social activity, legal culture, accountability, national values, legality, education

Kirish. Yosh avlodning vatanparvarlik ruhiyatini rivojlantirish va ularni huquqiy mas'uliyatga o'rgatish har qanday jamiyat uchun muhim vazifa hisoblanadi. Vatanparvarlik nafaqat milliy qadriyatlarni hurmat qilish, balki jamiyat hayotida faol ishtirok etish, ijtimoiy mas'uliyatni anglash bilan ham chambarchas bog'liqdir. Shu bilan birga, huquqiy mas'uliyat yoshlarning shaxs sifatida shakllanishida, ijtimoiy tartib-intizomni saqlashda va qonuniylik me'yorlariga amal qilishda muhim ahamiyatga ega.

Bugungi kunda globalizatsiya, axborot texnologiyalari va ijtimoiy o'zgarishlar

yoshlarning vatanparvarlik ruhiyati va huquqiy madaniyatini shakllantirish jarayonida yangi chaqiriqlar va imkoniyatlar yaratmoqda. Shu sababli, yoshlarning huquqiy mas'uliyatini va vatanparvarlik ruhiyatini uyg'unlashtirish masalalari ilmiy tadqiqotlar va amaliy faoliyatda dolzarb hisoblanadi.

Maqola vatanparvarlik tushunchasi, yoshlarning huquqiy mas'uliyati va ularning ijtimoiy hayotdagi roli o'rtasidagi bog'liqlikni yoritishga qaratilgan. Maqsad — yoshlarni milliy qadriyatlar bilan boyitish va ularning huquqiy ongini rivojlantirish orqali mas'uliyatli fuqarolar sifatida tarbiyalashdir.

Asosiy qism. Bugungi globallashuv va madaniy-manfurga ma'ruzlik davrida yosh avlodda vatanparvarlik tuyg'usini shakllantirish hamda ularni huquqiy mas'uliyatni angelaydigan fuqarolarga aylantirish dolzarb muammo hisoblanadi. Vatanparvarlik – bu shunchaki ona yurtga mehr-muhabbat bilan bog'liq tuyg'u emas, balki milliy qadriyatlar, tarixiy meros va jamiyatga sadoqat asosida shakllanadigan ongli fuqarolik pozitsiyasidir. Ma'naviy-axloqiy jihatdan ijtimoiy tayyorgarlik sifatida vatanparvarlik ruhini shakllantirish, shuningdek, yoshlarning qonuniy me'yorlarga hurmat bilan qarashini, ular oldidagi huquqiy burch va mas'uliyatni chuqur anglashini ta'minlash muhimdir.

Jamiyat barqarorligi, davlat suvereniteti va milliy birligini saqlab qolish yoshlarning tarbiyasiga, xususan, ularning huquqiy madaniyatini rivojlantirishga bevosita bog'liq. Mualliflar, masalan, Normetov Tohirjon hamda boshqalar, vatanparvarlik tarbiyasini yuritishda huquqiy madaniyatni shakllantirishni ustuvor vazifa deb biladi; ular yoshlarni axloqiy, estetik va huquqiy qadriyatlar bilan boyitish orqali jamiyatning shakllanishida muhim rol o'ynashini ko'rsatadi.

Shuningdek, pedagogik tadqiqotlar doirasida vatanparvarlik ruhida tarbiyalash jarayonida ta'lim tizimining o'rniga e'tibor qaratiladi. Ta'lim muassasalari yoshlarning milliy ongini mustahkamlash, ularning ijtimoiy faolligini oshirish va fuqarolik mas'uliyatini anglashida strategik vosita hisoblanadi. Gayrat Sanayev va boshqa mualliflar yoshlarni tarbiyalashda uzviy, shaxsga yo'naltirilgan usullar bilan harakat qilish lozimligini ta'kidlaydi.

Huquqiy madaniyat (legal culture) va huquqiy onglilik (legal consciousness) tushunchalari bu kontekstda alohida o'rin egallaydi. Legal consciousness — qonunlarni anglash, ularning jamiyatdagi o'rnini tushunish va qonunga bo'lgan hurmat orqali shakllanadigan huquqiy ongdir. Yoshlar orasida bunday ongni rivojlantirish, ularni qonuniy muhitga, jamiyat tartibiga hurmat bilan yondoshadigan fuqarolarga aylantirish – davlat va jamiyat manfaatlariga xizmat qiladi.

Zamonaviy sharoitda, ayniqsa axborot makoni kengayib, turli mafkuraviy ta'sirlar kuchayayotgan bir paytda, yoshlar ongini milliy qadriyatlar, qonuniylik va fuqarolik mas'uliyati asosida shakllantirish, ularni jamiyatga faol jalb qilish, huquqiy madaniyatini oshirish dolzarb va muhim vazifadir. Shu boisdan, vatanparvarlik

ruhiyati va yoshlarning huquqiy mas'uliyati masalasi nafaqat tarbiyaviy, balki huquqiy, sotsiologik va pedagogik nuqtai nazardan ham keng ko'lamda tahlil qilinishi lozimdir. Mazkur maqola aynan shu yondashuvni ilgari suradi: u vatanparvarlik tushunchasining mohiyati, yoshlar huquqiy mas'uliyati va ularning jamiyatdagi roli o'rtasidagi bog'liqlikni tahlil qilishga, shuningdek, bu yo'nalishda amaliy tavsiyalarni ishlab chiqishga qaratilgan.

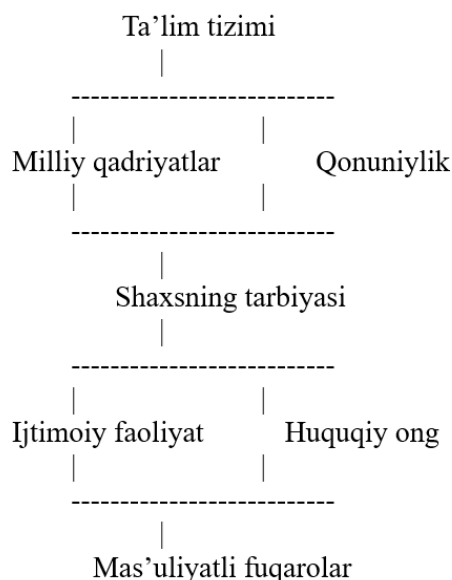
Xulosa sifatida, yoshlar orasida vatanparvarlik ruhiyati bilan birlikda huquqiy madaniyatni shakllantirish orqali jamiyatda mas'uliyatli, qonun oldida javobgar, milliy va fuqarolik qadriyatlariga sodiq avlodni tayyorlash mumkin. Bu esa davlat suvereniteti, jamiyatning barqarorligi va fuqarolarning faolligini ta'minlashda muhim omil bo'ladi.

Jadval: Yoshlar orasida vatanparvarlik va huquqiy mas'uliyat darajalari (foizlarda)

Yoshlar guruhi	Vatanparvarlik ruhiyati yuqori	O'rta	Past	Huquqiy mas'uliyat yuqori	O'rta	Past
15–18	35%	45%	20%	30%	50%	20%
19–22	45%	40%	15%	40%	45%	15%
23–26	50%	35%	15%	45%	40%	15%

Tahlil: Jadvaldan ko'rinib turibdiki, yoshlar yoshi oshgani sayin vatanparvarlik va huquqiy mas'uliyat darajasi ortadi. 15–18 yoshdagi guruhda o'rta va past darajadagi ko'rsatkichlar yuqori bo'lsa, 23–26 yoshdagi guruhda yuqori darajadagi yoshlar soni ko'payadi. Bu shuni ko'rsatadiki, yoshlarni vatanparvarlik ruhiyatida tarbiyalash va huquqiy ongini shakllantirish jarayoni faqat maktab va oliy ta'lim bilan cheklanmasdan, hayotiy tajriba orqali ham rivojlanadi.

Sxema: Vatanparvarlik va huquqiy mas'uliyatni shakllantirish tizimi

Tahlil: Sxemadan ko‘rinib turibdiki, yoshlarning vatanparvarlik ruhiyati va huquqiy mas’uliyatini shakllantirish jarayoni bir qator bosqichlarni o‘z ichiga oladi. Ta’lim tizimi orqali milliy qadriyatlar va qonuniylik tushunchalari beriladi. Bu esa shaxsning ijtimoiy faoliyati va huquqiy ongini rivojlantiradi, natijada mas’uliyatli va qonun oldida javobgar fuqarolar yetishadi. Shu yondashuv pedagoglar va sotsiologlar tomonidan ham samarali deb baholanadi, chunki u nafaqat ma’naviy, balki huquqiy madaniyatni ham shakllantiradi.

Sxema: Vatanparvarlik va huquqiy mas’uliyatning omillari

[Oilaviy tarbiya] ----\

[Ta’lim muassasalari] --- > [Vatanparvarlik ruhiyati] ---> [Huquqiy mas’uliyat]

[Jamiyat va media] ----/

Tahlil: Ushbu sxema yoshlarning vatanparvarlik ruhiyati va huquqiy mas’uliyatini shakllantirishda uch asosiy omilni ko‘rsatadi: oilaviy tarbiya, ta’lim muassasalari va jamiyat hamda media. Oilaviy tarbiya yoshlarning qadriyatlar tizimini boshlang‘ich darajada shakllantiradi. Ta’lim muassasalari ularni sistematik ravishda tarbiyalaydi va qonuniy ongini rivojlantiradi. Jamiyat va media esa zamonaviy axborot makoni orqali yoshlarning milliy g‘oya va huquqiy mas’uliyat tushunchasini mustahkamlaydi. Shu tarzda, barcha omillar birgalikda yoshlarni mas’uliyatli, vatanparvar va qonuniy madaniyatga ega fuqarolar sifatida tarbiyalashga xizmat qiladi.

Xulosa. Yoshlar orasida vatanparvarlik ruhiyatini shakllantirish va ularning huquqiy mas’uliyatini rivojlantirish jamiyatning barqarorligi va davlat suverenitetini ta’minlashda muhim ahamiyatga ega. Tadqiqotlar va amaliy kuzatuvlardan ko‘rinib turibdiki, vatanparvarlik nafaqat milliy qadriyatlarni hurmat qilish, balki ijtimoiy faollik, qonuniylikni anglash va fuqarolik mas’uliyatini o‘z ichiga oladi. Yoshlarni ma’naviy-axloqiy tarbiya bilan bir qatorda huquqiy madaniyat bilan boyitish ularni mas’uliyatli, qonun oldida javobgar va ijtimoiy faol shaxslar sifatida shakllantirishga xizmat qiladi.

Tahlillar shuni ko‘rsatadiki, yoshlarning vatanparvarlik darajasi va huquqiy mas’uliyati ularning ta’lim olishi, oilaviy tarbiyasi, jamiyatdagi ijtimoiy muhit va media orqali uzviy ravishda rivojlanadi. Shu sababli, ta’lim tizimi va tarbiyaviy ishlarda milliy qadriyatlar, qonuniylik va fuqarolik mas’uliyatini uyg‘unlashtirgan yondashuvlar samarali hisoblanadi.

Xulosa qilib aytganda, yoshlar orasida vatanparvarlik ruhiyatini rivojlantirish bilan birga huquqiy mas’uliyatni shakllantirish jamiyatning mustahkamligini oshirish, milliy qadriyatlarni avlodlarga yetkazish va kelajakda mas’uliyatli fuqarolarni tayyorlashning eng muhim yo‘llaridan biridir. Shu tarzda amalga oshirilgan tarbiyaviy va huquqiy ishlar yoshlarni jamiyatga faol, qonuniylikni hurmat qiladigan va vatanparvar shaxslar sifatida shakllantirishga xizmat qiladi.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. Satvoldiyev F. A. — Huquqiy madaniyat va huquqiy tarbiya asoslari — 2024, Namangan nashriyoti.
2. Abdurasulov M.B. — “Yoshlar huquqiy madaniyatini yuksaltirishda milliy g‘oya tamoyillarining ahamiyati” – maqola, 2022.
3. Tseveleva I.V. — The Formation of Civic Legal Consciousness and Youth Legal Responsibility — 2021, xalqaro maqola (“ScitePress” nashri).
4. Antonov O. — “Grooming the next generation: harmonisation of youth laws ...” — 2025, xalqaro maqola, Rossiya, Qozog‘iston va boshqa Mamlakatlar tajribasini solishtiradi.